

Halk tarafından benimsenen bir iddiaya göre, kervansarayın yanında bulunan akarsu üzerindeki köprü'nün iki gözü arasında görülen kitâbe aslında Argrıt Hanı'na aittir. Halbuki çok silik durumda olduğundan güçlükle ve kısmen çözülebilen bu kitâbede 841 (1437-38) tarihinin okunabildiği ileri sürüldüğüne göre bu söylentinin doğru olamayacağı ni kabul etmek gerekir.

Çok harap durumda olan Argrıt Hanı'nın yapımında İlkçağ ve Bizans çağı yapılarından devşirilmiş taşlar kullanılmıştır. Han kendi haline terk edildikten sonra malzemesi sökülerek başka yerlere götürüldüğünden sanat özelliğini anlamaya imkân kalmamıştır. Hanlarda en süslü kısmı teşkil eden dış ve iç kapılar ise bütününüyle yok olmuştur. Kalan duvar parçaları ile temel izlerinden anlaşıldığı kadarı ile Argrıt Hanı üstü açık dikdörtgen bir avluyu takip eden, yine dikdörtgen biçimde bir kapalı mekândan meydana gelmişti. Bu mekân her bir dizide beşer tane olmak üzere iki sıra pâyeye ile uzunlamasına üç sahna bölünmüştü. Hanın içinde bir mescid yeri tesbit edilememiştir. İ. Hakkı Konyalı hanın dışında bir hamam kalıntısı görüldüğünü iddia etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

VGMA, *Defter*, nr. 734, s. 133; Konyalı, *Akşehir*, s. 638; K. Erdmann, *Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts*, Berlin 1961, s. 32-33, plân II, levha I, resim 2; Osman Turan, "Şemseddin Altın-Aba Vakfiyesi ve Hayatı", *TTK Belleten*, XI/42 (1947), s. 205, 207.

SEMÂVİ EYİCE

ARGUN

Türkler'de birçok hükümdar ve devlet adamının adı.

Argun esasen kemirgen sınıfından bir hayvan türüdür. Kâşgarlı'ya göre bu hayvanın boyu yarım arşın uzunluğunda olup duvar yarıklarındaki serçeleri avlardı. Yine aynı müellife göre argun koyuna saldırınca koyunun eti sararır, uyuyan insana saldırırsa o insan idrar tutukluğuna uğrardı (*Divânü Lûgati't-Türk Tercümesi*, I, 120). Bu hayvanın Türkiye Türkleri'nin gelincik dedikleri hayvan olması muhtemeldir.

Argun cesareti, enerjisi ve atılganlığı sebebiyle Türkler tarafından çocuklarına ad olarak konmuştur. Alparslan'ın oğullarından Arslan Argun bu adı ilk taşıyanlardan biridir. Anadolu Selçuklu Hüküm-

darı II. Kılıcarşan'ın (ö. 588/1192) Amasya hâkimi olan oğlunun da (Nizâmeddin Argun Şah) aynı adı taşıdığı bilinmektedir. XII. yüzyıldaki İran Selçukluları beylerinden Bâzdâr Yarınkuş'un oğlu Kazvin valisi Alp Argun ile son Selçuklu Hükümdarı II. Tuğrul'un emirlerinden Alp Argun (ö. 589/1193), bu adı taşıyanların en tanınmış olanlarıdır.

Moğollar devrinde "kaanlar" adına Horasan ile komşu yerleri idare eden Argun Aka ve IV. İlhanlı hükümdarı Argun Han da bu ad ile anılanların başında yer almaktadır.

Mısır ve Suriye'ye, hâkim olan Memlükler arasında Argun yaygın şahıs adlarından biri olarak görülür. Memlükler devrinde ve XIV. yüzyılda bu adı taşıyanların en ünlüleri Argun ed-Devâdâr, Argun el-Alâî (ö. 747/1347) ve Argun el-Kâmilî (ö. 758/1357) idi (Makrîzî, II, 972).

Timurlular'da da bu adı taşıyan beylere rastlanmaktadır. Bunların en ünlülerinden biri, Timur'un kumandanlarından Türkmen asıllı olduğu söylenen Argun Şah idi.

BİBLİYOGRAFYA :

Divânü lûgati't-Türk, I, 108; *Divânü Lûgati't-Türk Tercümesi*, I, 120; Clauson, *Dictionary*, s. 216; Nizâmeddin-i Şâmî, *Zafernâme* (trc. Necati Lugal), Ankara 1987, s. 15, 24, 304; Makrîzî, *Kitâbü's-Sülûk*, II, 972; Şerefeddin Ali, *Zafernâme* (nşr. M. Abbâsî), Tahran 1336, I, 127, 167; II, 304, 419, 451, 483, 489.

FARUK SÜMER

ARGUN

(ö. 690/1291)

**İlhanlı hükümdarı
(1284-1291).**

Abaka'nın en büyük oğlu olan Argun İlhan 660 (1261-62) yılında (Tavuk yılı Aram ayının 25. günü) dünyaya geldi. Fakat Reşîdüddin'in bazı sözleri, 658 (1259-60) yılında doğmuş olabileceğine de ihtimal vermektedir. 1278 yılında Horasan'a gelen Abaka, ertesi yıl oğlu Argun'u Fars ve Kirman'ı yağmalamış olan Çağataylar'dan Neküderliler'in (Neküderiyân) üzerine gönderdi. Argun Neküderliler'i Sistan'a kadar takip edip orada kuşattıktan sonra bazı Çağatay şehzadelerini beraberinde alarak babasının yanına döndü. Abaka'nın 1282'de ölümü üzerine yeni bir han seçmek için Van gölünün kuzeyindeki Aladağ'da toplanan kurultaya o da katıldı ve Abaka'nın en büyük oğlu olduğu için hanlık tahtına

kendisinin seçilmesi gerektiğini bildirdi. Fakat kurultay büyük bir çoğunlukla amcalarından Ahmed'i han seçince Argun da onun hükümdarlığını tanımak zorunda kaldı.

Sultan Ahmed devlet işlerini annesi Kutı Hatun'a bırakıp vaktini, girmiş olduğu tarikatın şeyhleriyle konuşmak ve tarikatın âyinlerine katılmakla geçirmeye başlamıştı. Argun, Ahmed'in bu yaşayışını fırsat sayıp isyan ettiyse de yenilip esir alındı. Fakat Ahmed'in ve bilhassa ordusunun baş kumandanı Alinak Noyan'ın gafleti yüzünden durum bir gecede Argun lehine değişti. Alinak ve yanındakiler kolayca bertaraf edildikleri gibi Ahmed'in de yakalanıp ortadan kaldırılmasında herhangi bir güçlük çekilmedi (683/1284). Bunun üzerine toplanan kurultayda Argun han seçildi (altıncı ay tavuk yılı = Cemâziyelevvel 683/Ağustos 1284). Yeni hanın ilk işi, hayatını kurtaran ve kendisine hanlık tahtını sağlayan Celâyir Buka'ya geniş yetkiler tanıyarak onu bütün devlet işlerine bakmakla görevlendirmek oldu.

Argun Han'ın yaklaşık yedi buçuk yıl süren saltanatı iç olaylar bakımından oldukça hareketli geçti. Bu olaylardan ilki, Sâhib-i Dîvân Şemseddin Muhammed-i Cüveynî'nin Abaka Han'ı zehirlemekle itham edilerek öldürülmesidir (Ekim 1284). Bu olaydaki asıl sebep ise Cüveynî'nin yeniden sâhib-i dîvân olmasının Buka'yı endişelendirmesidir. Esasında değerli bir devlet adamı olan Şemseddin Muhammed-i Cüveynî, yatıştırıcı sözlerle Abaka'nın 1277'de Anadolu'da giriştiği katliamı durdurmaya muvaffak olmuştu. Cüveynî daha önce Sivas'ta, bugün Çifte Minareli Medrese denilen güzel bir eser de yaptırmıştı. Devletin idaresi kendisine verilmiş olan Buka da di-rayetli bir bey olup malî işlerden de anlıyor, Argun'a yakın beyler onu çok kışkıyorlardı. Bu yüzden fırsat buldukça mübalağalı, hatta aslı olmayan sözlerle hana karşı Buka'yı kötülüyorlardı. Buka da onlara yukarıdan bakıyor ve zaman zaman sertçe davranıyordu. Kardeşi Aruk ise Bağdat'ta, kaynaklara göre, "kırallar gibi" yaşıyor, tahsil edilen vergiyi devlet merkezine göndermiyordu. Argun bunu anlayınca Aruk'u azletti; has*larının (incü) idaresini de Buka'dan alıp yakın çevresinden Tuğaçar Noyan'a verdi. Ordunun merkez kolunun kumandanlığına da yine Buka'nın hasımlarından Konukbal'ı getirdi. Bunları haber alan Buka üzüntüden hastalandı. Hasımları